

VONDEL BIJ DEN BURGGRAAF VAN GOTENBURG

DOOR FRANK GERICKE

IN 1628 kwam Vondel in Zweden. Hij had een zakenreis door Denemarken gemaakt en deed op den terugweg de nog geen tien jaar oude, aan de Zuid-Westkust van Zweden gelegen stad Gotenburg aan. Het was het tweede Gotenburg in twintig jaar tijds. Beide steden waren naar Hollandschen trant en met behulp van Hollandsche krachten geschapen.

Op een twintig of dertig kilometer van haar uitmonding splitst zich de Gotarivier in twee armen en vormt zodoende het delta-eiland Hisingen. Op den linkeroever van den linkerarm, tegenover het eiland, lag op een heuvel de vesting Elfsburg, waartegen zich een klein aantal meest zeer onaanzienlijke huizen had aangevleid. De vesting diende ter bescherming van de scheepvaart. Belangrijk was deze niet, want de Gota-rivier telde, ten tijde van Karel IX, geen enkele goed bruikbare haven. Wel had Gustaaf Wasa, drie kwart eeuw tevoren, er Nieuw-Lödöse toe bestemd, maar tot ontwikkeling was deze plaats niet gekomen. En toch — om de wereldzeeën te bevaren was men verplicht de Sont te passeeren; de Denen beheerschten de Sont; en met dezen stonden de Zweden op uiterst gespannen voet. Zoo achtte dan Karel IX het bezit van een haven aan de Noordzee, die met vermindering van de Sont bereikbaar zou zijn, een Zweedsch belang bij uitnemendheid en op het verkrijgen van zulk een haven lei de koning het toe.

De vestingstad Elfsburg? Zeker, bescherming was noodig, maar zelfs op den laagsten heuvel legt men geen haven aan. De koning besloot dus, aan den overkant, op het eiland Hisingen, nog onder het bereik der kanonnen, een nieuwe stad in te richten. Als zeevaarders en havenbouwers waren de Hollanders zonder weerga; op hen deed Karel een beroep; hun advies won hij in, hun bouwmeesters en arbeiders riep hij te hulp, hun kooplieden schonk hij ruime privilegiën en op 26 April 1609 werd het stadsbestuur ingericht. Eén van de drie burgemeesters werd de machtige Amsterdamsche koopman Abraham Cabeliau.

Lang duurde de glorie van het jonge Gotenburg niet. In 1611 brak tusschen Zweden en Denen de oorlog van Kalmar uit en kort daarop maakten deze de stad, zoo expresselijk opgezet om hen te tarten, trots Elfsburgs nabijheid, met den grond gelijk. Nog erger was, dat het vredesverdrag van Knäred, in 1613, voor de vrijmaking van Elfsburg een losbedrag van één millioen Zweedsche rijksdaalders verlangde. De som moest in vier termijnen worden betaald, waarvan de laatste op 1 Januari 1619 verviel. In afwachting bleef Elfsburg Deensch. Ook van een heropbouw van Gotenburg kon dus geen sprake zijn.